

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโคกใหญ่ อำเภอ วาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบผสมผสาน กัน โดยดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้นำชาวบ้านที่ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายป่าโคกใหญ่ มีจำนวน 14 คน เพราะ ครั้งแรกมี 14 หมู่บ้าน เลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่มีความพร้อมในการให้สัมภาษณ์และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโคกใหญ่ สามารถ แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ จำนวน 6 คน

2. คณะกรรมการเครือข่ายป่าโคกใหญ่ในระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 3 คน มีทั้งหมด 60 คน เลือกแบบเจาะจงเฉพาะคณะกรรมการที่ทำงานเป็นคณะกรรมการดำเนินงานของ ป่าโคกใหญ่ จำนวน 5 คน

3. คณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายป่าโคกใหญ่ มีทั้งหมด 26 คน แบ่งการทำงาน เป็น 8 ฝ่าย เลือกแบบเจาะจงฝ่ายละ 1 คน จำนวน 8 คน

4. ชาวบ้านโดยทั่วไปที่อาศัยอยู่รอบผืนป่าโคกใหญ่และใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่า มี ครวเรือนทั้งหมด 1,632 ครวเรือน ประชากรทั้งหมด 9,260 คน เลือกแบบเจาะจงเฉพาะ บุคคลที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาอาชีพกับป่าโคกใหญ่ จำนวน 14 คน

เครื่องมือและวิธีที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบขั้นตอนในการศึกษาค้างนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกัภูมิปัญญาชาวบ้านและการอนุรักษ์ป่าไม้ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้อมูลเกี่ยวกับป่าไม้ ในจังหวัดมหาสารคาม และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับป่าโคกใหญ่ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นภาพในมุมกว้าง แหล่งข้อมูล ได้แก่ สำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม สำนักวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานป่าไม้
จังหวัดมหาสารคาม และสำนักงานที่ดินจังหวัดมหาสารคาม สาขาอำเภอวาปีปทุม

2. ศึกษาโดยการสำรวจ สังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
กล่าวคือผู้ศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรมของชุมชนที่จัดขึ้น สำรวจและเก็บ
รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น โดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ สันทนาพูดคุยแบบไม่เป็นทางการแล้ว
บันทึกภาพเก็บไว้ประกอบการศึกษาข้อมูลเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง

3. กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหมู่บ้านตัวอย่าง
ทั้ง 20 หมู่บ้าน ในเขต 5 ตำบลของอำเภอวาปีปทุม ได้แก่ ตำบลหวาย ตำบลโคกสี
ทองหลาง ตำบลแคน ตำบลดงใหญ่ และตำบลหนองแสง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ
ชาวบ้านที่ร่วมกันจัดตั้งองค์กรเครือข่ายป่าโคกใหญ่ ซึ่งมีทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ
คณะกรรมการเครือข่ายป่าโคกใหญ่ทั้งในระดับหมู่บ้าน และผู้นำเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน
คณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายป่าโคกใหญ่ ชาวบ้านโดยทั่วไปที่อยู่รอบผืนป่าโคกใหญ่
และเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าโคกใหญ่

4. การสัมภาษณ์และการบันทึกข้อมูล ผู้ศึกษาได้กำหนดแบบสัมภาษณ์และ
การบันทึกข้อมูลดังนี้

4.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบที่กำหนดไว้
แบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านรอบป่าโคกใหญ่

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโคกใหญ่

4.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ไปตามสถานการณ์
แวดล้อมและโยงไปหาเรื่องที่ต้องการ แบ่งประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

หมวดที่ 2 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านและสภาพโดยทั่วไปของป่าโคกใหญ่

หมวดที่ 3 ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาในการอนุรักษ์และพัฒนา
ป่าโคกใหญ่

หมวดที่ 4 ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโคกใหญ่

หมวดที่ 5 กระบวนการในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการอนุรักษ์
และพัฒนาป่าโคกใหญ่

4.3 มีการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต และมีส่วนร่วม บันทึก ภาพกิจกรรม เหตุการณ์และบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้จะนำมาจัดหมวดหมู่ เพื่อหาความเชื่อมโยงและสรุปผล เพื่ออธิบายถึงภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโคกใหญ่ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ตามขั้นตอน คือ

1. การจัดจำแนกข้อมูล ผู้ศึกษาได้แจกแจงข้อมูลดังนี้
 - 1.1 สภาพปัญหาการทำลายป่าโคกใหญ่
 - 1.2 ปัญหาการดำเนินงานและการจัดการป่าโคกใหญ่
 - 1.3 แนวทางในการแก้ปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโคกใหญ่
 - 1.4 ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโคกใหญ่
 - 1.5 กระบวนการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนา

ป่าโคกใหญ่

Kajabhat Mahasarakham-University

2. วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ดังนี้
 - 2.1 ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
 - 2.2 ใช้ภาพรวมของปรากฏการณ์
 - 2.3 ใช้บริบทของปรากฏการณ์
 - 2.4 ใช้ทัศนะของคนใน(ชาวบ้าน)มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

แนวทางดังกล่าวนำมาใช้อธิบายถึงภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าโคกใหญ่ในด้าน เนื้อหา ความเป็นมา และกระบวนการเพื่อให้มองเห็นภาพในองค์รวม

3. การนำเสนอข้อมูล ผู้ศึกษาใช้วิธีการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์